

# VOLLEGRONDSGROENTEN KOERIER

JULI 2023



## 'PLANNING EN KWALITEIT WAREN EEN FLINKE UITDAGING'

Begin juni oogst vollegrondsgroentebedrijf Compliment in de omgeving van Mill (N-Br.) een perceel mini-Romana. „We komen nu weer ongeveer op schema, maar in de afgelopen maanden was het een hele toer om de planning en de productkwaliteit op orde te houden”, vertelt mede-eigenaar Peer Schraven. „Tot half april telen we alles onder doek. Normaal gaat dat eraf om te kunnen schoffelen en bijbemesten, maar dat kon nu niet vanwege het koude en natte weer. Gevolg is dat we met meer onkruid en een iets minder gelijkmatig gewas te maken kregen en dat de oogst ook iets is opgeschoven.”

Op de voorgrond van de foto staat Valentina.

Zij is voorwerkster en verantwoordelijk voor de kwaliteit tijdens het snijden. Ze is eigenlijk lerares, maar vanwege de oorlog in haar thuisland Oekraïne werkt ze nu fulltime bij Compliment. „Het werk is goed en de groep waarmee ik werk is fijn”, zegt ze.

„Maar in gedachten ben ik vaak in mijn geboortedorp Rivne. Daar hebben de mensen het allemaal moeilijk.”

## 'INSECTENBEHEERSING IN SPRUITEN WORDT EEN STEEDS GROTERE OPGAVE'

Aardvlooien, melige koolluis, koolvlieg, koolwittevlies, koolmot, trips... De lijst van schadelijke insecten in spruitkool is lang. En het merendeel daarvan krijgt ook nog eens steeds meer speelruimte binnen de teelt. Jan Herbert uit Zeewolde (Fl.) maakt zich daar grote zorgen over. „Jaar op jaar vallen er middelen weg en daar krijgen we geen goede vervanger meer voor terug. Dat gaat absoluut een keer fout; daar kun je op wachten”, zo stelt hij.

Het is eind mei en het wil maar moeilijk warm worden in Nederland. Jan Herbert loopt samen met Cok van der Maarl van Agrifirm door een van zijn vroegst geplante spruitenpercelen. Op delen van de kopakker is groepje duiven op bezoek geweest. Veel planten zijn aangevreten en zien er nogal rafelig uit. Herbert baalt ervan, maar verwacht dat dit lopende het seizoen wel weer bijtrekt. Zorgelijker is dat het gewas ondertussen zo'n drie tot vier weken achter loopt op normaal. „Dit perceel was bedoeld om in september te oogsten. Maar als niet snel de groei erin komt, dan wordt het wel oktober”, zegt hij. Van der Maarl heeft ondertussen wat plantje met schade door aardvlooien en melige koolluis gevonden.



„Nog niet alarmerend, maar ze zijn er wel”, zegt de adviseur terwijl hij het schadebeeld laat zien. Bij aardvlooien zijn dat kleine gaatjes en gangetjes in het blad, bij melige koolluis vergroeiing en paarsverkleuring van de jongste bladeren.

'Aardvlooien vroeg en massaal aanwezig',  
lees verder op pagina 3.

## IN DEZE KOERIER...

'Samenwerking veredeling en gewasbescherming biedt kansen' 2

14 vragen over Serenade 4

Aandacht voor uien en wortelen op proevenplatform Lelystad 6

'We hebben verschillende kwaliteiten en vullen elkaar goed aan' 7



Meld u aan voor onze nieuwsbrief via [agro.bayer.nl/nieuwsbrief](https://agro.bayer.nl/nieuwsbrief). Of volg ons op Twitter, Facebook en YouTube: BayerCropNL



# 'SAMENWERKING TUSSEN VEREDELING EN GEWASBESCHERMING BIEDT KANSEN'

„Veredeling op resistenties zal de komende jaren steeds belangrijker worden in uien en daar zetten we ook vol op in. Maar via slimme combinaties met gewasbeschermingsmiddelen kunnen we de weerstand tegen ziekten en plagen nog sterker maken. Die mogelijkheden willen we binnen Bayer beter gaan benutten.”



Aan het woord is Lennert van Arenthals, commercieel technisch adviseur vollegrondsgroenten en uien bij Seminis. Hij vat in een paar zinnen samen waar veredelingsbedrijf Seminis - onderdeel van Bayer Vegetables - en Bayer CropScience - de gewasbeschermingsdivisie - de komende jaren op in willen zetten. Een mooie aanzet daarvoor wordt gegeven tijdens de landelijke Uiendag op proefboerderij De Rusthoeve in Colijnsplaat, waar behalve een vijftal Seminis-rassen ook de inzet van het middel Rudis op een eigen demoveld worden getoond. **Vollegrondsgroenten Koerier** sprak Van Arenthals op de proefboerderij en nam een aantal actuele onderwerpen binnen de uienteelt met hem door.

Lennert van Arenthals is commercieel technisch adviseur vollegrondsgroenten en uien bij Seminis.

## 'ELKE OPLOSSING DIE WE VOOR FUSARIUM AAN KUNNEN DRAGEN IS HEEL ERG WELKOM'

### Om te beginnen: hoe staan de uien er nu - begin juni - voor?

„In mijn werkgebied Zuid- en Zuidwest-Nederland loopt de ontwikkeling van de zaaiuien gemiddeld al gauw enkele weken achter. Het overgrote deel - ik schat zo'n 90 tot 95 procent - is pas eind april en begin mei gezaaid. Dat is een maand later dan normaal. Een echte topopbrengst zit er voor deze percelen waarschijnlijk niet meer in. Daarvoor is het aantal groeidagen gewoon te kort geworden. Bovendien is het risico op diknekken aanzienlijk groter dan normaal. Dat gebeurt als de uien te lang blad maken, niet goed in de afrijpingsfase komen en daardoor niet voldoende bollen. Dergelijke losse uien zijn gevoeliger voor ziekten en ook lastiger te bewaren. Sommige telers hebben uit voorzorg al iets dikker gezaaid. Dat wil zeggen: zo'n 5 tot 10 procent - twee-tiende eenheden - meer zaad dan gebruikelijk is. Meer planten zorgen normaal gesproken voor een wat vroegere afrijping van het gewas. Ook de vroegste percelen, die eind februari/begin maart onder mooie omstandigheden zijn gezaaid, hebben het lastig gehad. Ten eerst door de lang aanhoudende kou, maar ook door de heftige buien er plaatselijk gevallen zijn. Behoorlijk wat percelen zijn daardoor flink teruggezet. Op enkele tientallen hectares viel zelfs zoveel

regen dat deze moesten worden overgezaaid. Al met al is de start dus niet echt optimaal geweest. Maar het seizoen is nog lang niet voorbij. Het is nu zaak om de uien gezond en goed aan de groei te houden. Als dat lukt, kan het nog steeds een prima seizoen worden.”

### Wat zie je momenteel als grootste uitdagingen binnen de uienteelt?

„Op dit moment is Fusarium een van de grootste uitdagingen in de uienteelt. Elke (deel)oplossing die we daarvoor aan kunnen dragen is heel erg welkom. Binnen Seminis maken we daar veel werk van, al verwacht ik niet dat er de komende jaren een volledig resistent ras uit de koker zal rollen. Wél komen we met nieuwe rassen die sterker zijn op Fusarium, zoals bijvoorbeeld de Lovito, een ras waar we volgend jaar mee op de markt komen. Dit vroege afland-ras is een kruising van een LLD Rijnsburger met een LD uientype. Het heeft een zeer sterk wortelgestel, waardoor het meer weerstand tegen droogte en ook Fusarium kan bieden. In combinatie met middelen als Rudis en ook het biologische middel Serenade kunnen we hier hopelijk weer een slag maken in de strijd tegen Fusarium.

Een andere bodemgebonden ziekte, die soms wat vergeten wordt, is Pinkroot. In de afgelopen droge en hete zomers hebben we daar behoorlijk wat schade van gezien. Mijn indruk is dat deze ziekte steeds vaker, steeds breder en ook steeds heftiger voorkomt. In iets warmere uienteeltgebieden, zoals bijvoorbeeld de Pfaltz in Duitsland, is Pinkroot al langer een behoorlijk probleem. Het is daarom niet ondenkbaar dat we binnen afzienbare tijd dezelfde problemen krijgen als daar. Gelukkig zijn we met Seminis al vroeg in deze materie gedoken en hebben we met Lovito een ras dat beduidend sterker is op Pinkroot dan andere rassen.”

### Dan nog even over het demoveld op de Uiendag: wat willen jullie daar laten zien?

„Op het demoveld laten we bijna ons volledige rassenpakket zien. Naast ons bekendste ras Rockito, zijn dat Barito, Bossito, Lovito en SV3557ND. Om tijdens de Uiendag iets meer te kunnen bespreken dan alleen raskenmerken zoals vroegheid, hardheid, huidvastheid, bewaarbaarheid en opbrengst, hebben we ook een stukje gewasbescherming erin betrokken. Daarvoor hebben we op de helft van de veldjes - bij alle vijf rassen - tijdens het zaaien het middel Rudis toegepast tegen Fusarium en witrot. Hoewel het er tijdens de Uiendag waarschijnlijk nog geen verschillen te zien zijn in het gewas, is het wel een mooie gelegenheid om de problematiek van grondgebonden ziekten in een breder perspectief te bespreken. Ook maken we hiermee een mooie verbinding tussen onze veredelingsstak en de gewasbeschermingsdivisie. Want daar zullen we het in mijn ogen toch steeds meer van moeten hebben: gezamenlijke oplossingen vanuit veredeling en gewasbescherming waarmee we meer weerstand kunnen bieden tegen ziekten en plagen. Die mogelijkheden willen we binnen Bayer hoe dan ook beter gaan benutten.”



Fusarium is een van de grootste uitdagingen in de uienteelt.



# ‘AARDVLOOIEN ZIJN VROEG EN MASSAAL AANWEZIG’



Voor al aardvlooiën zijn dit jaar al vroeg en behoorlijk massaal aanwezig in de spruiten. „Met name de kleine gestreepte aardvloei neemt de laatste jaren sterk toe. Deze soort kan zich zeer snel vermeerderen; sneller dan andere aardvloei-soorten”, zo weet adviseur Van der Maarl. Een van de oorzaken zijn volgens hem de ‘groene bruggen’, ofwel de groenbemesters die de hele winter overstaan. Die bieden een mooie schuilplaats voor deze insecten, waarna ze in het voorjaar alle kansen krijgen om vroeg toe te slaan. De meeste schade is er in biologische geteelde spruiten, zo weet Herbert - die zelf ook enkele tientallen hectares biologische spruitkool verbouwt. „Voor al in augustus en september kunnen die beestjes grote schade aanrichten aan de spruiten. Dan ben je zo maar 5 tot 6 ton van je product kwijt”, zo weet hij uit ervaring. Hoewel er verschillende proeven lopen met aaltjes en andere biologische middelen tegen aardvlooiën, ziet Herbert nog geen maatregel die het probleem afdoende tackelt. „Als het niet lukt om op korte termijn een oplossing hiertegen vinden, dan kunnen we hier wel stoppen met de biologische spruitenteelt”, zo geeft hij de gevolgen weer.

## Met pyrethroiden terug bij af

In de gangbare teelt is al vroeg in het seizoen - zo rond half mei - met een pyrethroid gespoten. Volgens Van der Maarl is dit niet echt een wenselijke situatie, maar met het verdwijnen van de zaadcoating (neonicotinoïden) is dit de enige mogelijkheid om aardvlooiën vroeg aan te pakken. „En zelfs dán moet je het ook nog heel precies doen, want aardvlooiën zitten onderin het gewas en zijn daardoor moeilijk te raken”, zo weet hij ondertussen uit ervaring. Volgens Herbert voelt het gebruik van pyrethroiden als ‘terug bij af’. „Door die zaadcoating hebben we jarenlang geen pyrethroiden meer gebruikt. Maar nu kunnen we niet anders. We weten dat we de natuur hiermee geen dienst bewijzen. Maar als je niets doet, krijg je onherroepelijk schade aan de spruiten en dat accepteren de afnemers gewoon niet”, zo laat hij nog maar eens duidelijk weten. Een lichtpuntje in dit kader is de toelating van Sivanto Prime in de koolteelt. Behalve een goede werking tegen melige koolluis, heeft dit middel ook een werking op aardvlooiën (en een nevenwerking op koolwittevlies en trips). „Met de inzet van Sivanto Prime tegen melige koolluis kunnen we de aardvlooiën dus nog een keer flink de kop indrukken. Hopelijk is

Aardvlooiën vreten kleine gaten en gangen in het blad.

dat genoeg om schade te voorkomen. Hoe dan ook blijven de aardvlooiën een behoorlijk kopzorg voor de spruitenteelt”, zo schetst Van der Maarl de lastige situatie.

## Melige koolluis later dan normaal

Ook de melige koolluis zorg voor veel kopzorgen binnen de teelt. „Een kleine meevaller is dat dit insect zich dit seizoen een week of twee, drie later laat zien dan normaal. Maar dan nog hebben we alle beschikbare middelen nodig om deze plaag beheersbaar te houden”, zo stelt de adviseur. Door het wegevalen van twee belangrijke middelen (*Closer en Sequoai, red.*) zijn voor dit seizoen alleen nog Batavia/Movento en Sivanto Prime beschikbaar als voldoende krachtige middelen tegen melige koolluis. Omdat er met deze middelen samen maximaal 3 bespuitingen uitgevoerd mogen worden, luisteren de spuitomstandigheden en het spuitmoment extra nauw. „We kunnen ons met deze middelen geen missers permitteren, want dan hebben we simpelweg geen alternatief meer. Daar komt bij dat er op korte termijn geen nieuwe chemische middelen in de pijplijn zitten; we zullen dus heel zuinig moeten zijn op wat we nog hebben”, zo benadrukt hij nog maar eens.

Gevraagd naar de perspectieven voor middelen met een lage milieu-impact (groene middelen), trekt de adviseur een zuinig gezicht. „Ze zijn er wel, maar de resultaten vallen eerlijk gezegd niet altijd mee. Toch moeten we ze nu alle kansen geven, want over een aantal jaren zullen we er waarschijnlijk mee móeten werken.”

## Onderzoek op Spruitkoolplatform

Mede om die reden is er op het Spruitkoolplatform (*een samenwerkingsverband tussen telers en bedrijfsleven voor kennisontwikkeling in de spruitkoolteelt, red.*) dit jaar veel aandacht voor de spuittechniek. „Bij middelen met een lage milieu-impact is het heel belangrijk dat het plaaginsect goed geraakt wordt. Voor al in spruitkool is dat lastig omdat de insecten vaak diep verscholen zitten in de planten. Daar komt bij dat spruitkool een moeilijk indringbaar gewas is. Dit seizoen bekijken we onder meer of we betere resultaten kunnen realiseren bij gebruik van andere technieken, zoals een sleepdoek of droplegs.



Jan Herbert (rechts) heeft samen met broer Ronald en echtgenotes Lucia en Daniëlle een vollegrondsgroentebedrijf in Zeewolde (Fl.). De hoofdteelt is spruitkool - waarvan 20 procent biologisch wordt geteeld. De overige teelten zijn bloemkool en boerenkool. Het gezamenlijke areaal is ongeveer 330 hectare. Cok van der Maarl (links) is teeltspecialist akkerbouw & vollegrondsgroenten bij Agrifirm.

Hopelijk komen we daar weer iets mee vooruit.” Herbert kijkt vooral zorgelijk wanneer het over de inzet LMI-middelen gaat. „Als we ook maar enigszins het idee hebben dat we met deze middelen iets kunnen bereiken, dan zijn wij de eersten die het toepassen. Maar de praktijk heeft tot dusver geleerd dat er voor wat betreft de insectenbestrijding nog geen groene oplossingen zijn. Zonder chemie zullen we hoe dan ook in moeten leveren aan kwaliteit. Maar accepteert de retail dat wel? Ik zie gewoon een heleboel problemen op ons afkomen. En met mij veel collega’s. Niet voor niets zijn er dit jaar weer een handvol spruitentelers gestopt. Dat heeft zeker ook te maken met de zorgelijke situatie rondom de insectenbestrijding.”

## ‘Niet alleen maar kommer en kwel’

Hoewel Herbert het lastig vindt om optimistisch te blijven, blijft hij vooruitkijken en meezoeken naar oplossingen. Verder probeert hij zijn gewassen zo goed mogelijk aan de groei te houden, want ook dát blijft een hele belangrijke maatregel om schade door insecten binnen de perken te houden. „Morgen gaan we hier schoffelen en doen we er ook weer wat kunstmest bij. En met wat warmer weer op komst, komt het gewas hier wel weer op gang”, zegt hij wanneer hij samen met Van der Maarl weer het land af loopt. Op dat moment verschijnt er ook nog even een glimlach op zijn gezicht: „Weet je, ik zit nu 40 jaar in de spruiten. Elk jaar is anders en nog elk jaar leer ik weer wat bij. Verder hebben we een hele gemotiveerde groep medewerkers; dat alles motiveert me enorm om door te gaan! Het is dus niet alleen maar kommer en kwel in de spruitenteelt; daarvoor is het vak gewoon veel te mooi.”



Melige koolluis veroorzaakt een paarsachtige verkleuring en vergroeiing van het jongste blad.



# 14 VRAGEN OVER SERENADE

Het biologische middel Serenade krijgt steeds meer voet aan de grond in Nederland. Een groeiende groep telers gaat ermee aan de slag - vaak op proefschaal, maar soms ook als (gedeeltelijke) vervanging van chemie. Door de grote hoeveelheid data die de afgelopen tien jaar is verzameld, is de praktische waarde van Serenade steeds beter voor het voetlicht gekomen. Niettemin leven er nog veel vragen vanuit de praktijk over Serenade. Vollegrondsgroenten Koerier zet daarom de veertien meest gestelde vragen op een rij.

## 1. Wat is Serenade?

Serenade is een middel gebaseerd op de bacterie *Bacillus amyloliquefaciens* stam QST 713. Deze in de natuur voorkomende bacteriestam is effectief in het bestrijden van schadelijke bacteriën en schimmels zoals *Fusarium*, *Pythium*, *Rhizoctonia*, *Botrytis*, *Alternaria*, *Sclerotinia*, *Septoria* en echte meeldauw. Daarnaast heeft Serenade ook een groeibevorderende werking en verbetert het de opname van voedingsstoffen.

## 2. Hoe werkt Serenade?

De sporen van bacteriestam QST 713 in Serenade vestigen zich - bij een bodemtoepassing - op het wortelstelsel van het gewas. Daarna breidt het zich steeds verder uit met de groei van de wortels (kolonisatie). Tijdens deze groei produceren de bacteriën fungicide en bactericide stoffen. Op die manier worden schadelijk schimmels (en bacteriën) van de wortels geweerd of verdreven. Bij een gewasbespuiting zijn de sporen in de formulering niet echt relevant. De werking tegen schimmels komt dan tot stand door de fermentatieproducten die in de formulering zitten. De sporen dragen niet of nauwelijks bij aan de werking. Dit in tegenstelling tot toepassingen in de bodem. Daar kan de bacterie koloniseren op de wortels en doorgaan met het vormen van fermentatieproducten.

## 3. Waar leven de bacteriën in Serenade van?

De bacillus-bacterie leeft van de uitscheidingsproducten (exudaten) van de wortels. Zo lang het gewas groeit - en de wortels dus exudaten uitscheidt - groeien de bacteriën ook verder. Dit is niet het geval bij een bladtoepassing omdat daar geen voeding aanwezig is voor de bacterie.

## 4. Blijft er een bepaalde concentratie van bacteriën achter in de bodem?

Nee. Als het gewas geoogst is, sterven de bacteriën af en valt de concentratie in de maanden daarna terug naar de natuurlijke hoeveelheden die in de bodem aanwezig zijn. Dit betekent ook dat geen na-effect verwacht mag worden van eerdere toepassingen van Serenade.

## 5. In welke vollegrondsgroenten kan Serenade worden toegepast?

Serenade is toegelaten in alle vollegrondsgroentegewassen.

## 6. Welke toepassingen (in welke gewassen) bieden op dit moment het meeste perspectief?

De bodem- of grondtoepassing van Serenade tijdens de opkweek van jonge planten laat in vrijwel alle teelten zien dat er sprake is van een betere groei. Dat komt

omdat schadelijke bodemschimmels geen kans krijgen en de wortelgroei wordt gestimuleerd. In de vollegrond zijn vergelijkbare effecten gevonden bij de gewassen die direct in de vollegrond worden gezaaid.

In de praktijk heeft Serenade laten zien effectief echte meeldauw en *Alternaria* in peen te kunnen bestrijden. Ook levert het een bijdrage in de beheersing van *Septoria* in knolselderij en bladvlekken in prei. In de teelt van peulgroenten en peulvruchten kan het een bijdrage leveren aan de bestrijding van *Sclerotinia* en *Botrytis*. Afhankelijk van gewas en de ziekten die beheerst moeten worden, kan Serenade een plek in het schema van vollegrondsgroenten krijgen.

## 7. Heeft Serenade nog andere (positieve) effecten?

Ja. Toepassing van Serenade geeft in veel gevallen een kleine meeropbrengst ten opzichte van onbehandelde percelen. Verder verbetert het middel de opname van voedingsstoffen, waardoor het een boost kan geven aan de productkwaliteit.

## 8. Op welke manier kan Serenade het beste worden toegepast?

Serenade heeft een toelating als blad-, dompel- en bodemtoepassing. De bodemtoepassing kan volvelds, maar ook in de zaai- of plantrij. Hierbij moet 200 tot 500 liter water per hectare worden gebruikt. De dosering voor een grondbehandeling met Serenade is 5 tot 10 l/ha, afhankelijk van het gewas. Dit kan gewoon toegevoegd worden aan de bestaande middelencombinatie in de tank. Op het blad moet Serenade vooral zoveel mogelijk preventief worden toegepast. Is er al een stevige ziektedruk aanwezig, dan is het verstandig om eerst met een curatief werkend fungicide de schimmels te bestrijden.

## 9. Onder welke omstandigheden kan Serenade het beste worden toegepast?

Er zijn geen beperkende voorwaarden voor het gebruik van Serenade. Een bodemtoepassing kan worden uitgevoerd bij zaaien of planten. De (bodem) temperatuur speelt daarbij geen rol. Ook is het middel niet specifiek gevoelig voor UV. De voorwaarden voor een effectieve bladtoepassing zijn vergelijkbaar met de voorwaarden voor de meeste bedekkingsfungiciden.

## 10. Hoe zit het met de veiligheidstermijn en eventuele MRL's van Serenade?

Serenade heeft geen veiligheidstermijn en het is vrijgesteld van Maximale Residu Limieten.



Een groeiende groep telers gaat aan de slag met Serenade.

## 11. Is Serenade pH-gevoelig?

Nee. Serenade is zeer pH-tolerant. Dat geldt zowel voor de zuurgraad van de bodem als voor de zuurgraad van het water. Beide factoren spelen voor Nederlandse omstandigheden geen rol.

## 12. Kan Serenade gecombineerd worden met chemischmiddelen, andere biologische middelen en/of meststoffen?

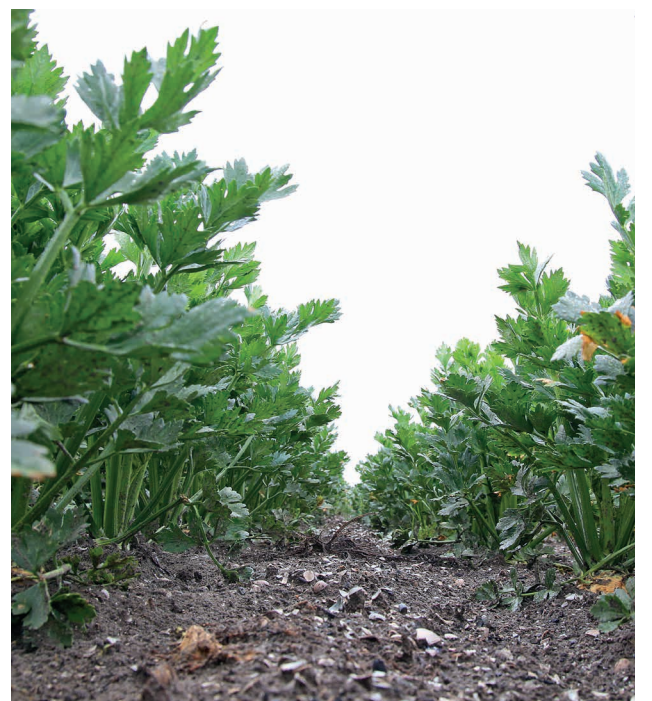
Ja, dat kan. Vooralsnog zijn er geen nadelige effecten gevonden bij het combineren van Serenade met andere middelen of (start)meststoffen.

## 13. Wat is de houdbaarheid van Serenade?

Serenade heeft geen beperkingen op het etiket staan voor wat betreft de houdbaarheid. Verder is het niet noodzakelijk om Serenade gekoeld te bewaren.

## 14. Moet Serenade in de bestrijdingsmiddelenkast worden opgeslagen?

Ja. Serenade is geregistreerd als gewasbeschermingsmiddel en moet daarom opgeslagen worden in de bestrijdingsmiddelenruimte.





# AAN DE SLAG MET SERENADE IN UIEN

Dit seizoen gaat een tiental uientelers in Flevoland en de Noordoostpolder op proefbasis aan de slag met het biologische middel Serenade. Hoofddoel is om meer kennis op te doen rondom de werking van het middel tegen Fusarium en witrot. Daarnaast worden verschillende manieren van toepassen onderzocht. Vollegrondsgroenten Koerier nam een kijkje bij drie uientelers.

## ‘ALLES WAT HELPT TEGEN FUSARIUM IS MEEGENOMEN’

„Ik ben altijd benieuwd naar nieuwe ontwikkelingen. Dus toen Agrifirm ons vroeg om Serenade toe te passen in de uien, hebben we meteen toegezegd”, zegt Rick Meijer in Dronten. Hij heeft voorafgaand aan het zaaien volvelds een combinatie van Rudis en Serenade gespoten. Omdat Meijer al langer Rudis toepast (tegen Fusarium), vergde de toevoeging van Serenade voor hem geen extra handeling. „Je hoeft er alleen maar een extra bus bij te gooien. Dat is het wel zo’n beetje.” Bij het spuiten gebruikt hij zo’n 250 liter water per hectare. Gevraagd naar de verwachtingen van het middel Serenade, toont Meijer zich realistisch. „Ik heb twee banen met Serenade gespoten, wat neer komt op zo’n twee hectare. We kunnen het straks dus gaan vergelijken met de rest van het perceel. Ik hoop natuurlijk dat we resultaat gaan zien op Fusarium, ook al zijn het maar kleine stappen.”



Rick Meijer

## ‘RUDIS IS AL STANDAARD, NU ZIEN WAT SERENADE KAN BIEDEN’

Ook de broers Miel en Jeroen Maerman uit Nagele hebben Rudis en Serenade gespoten tegen Fusarium. „Rudis is bij ons al een standaardtoepassing geworden. We zien dat dit middel meehelpt om een betere kwaliteit uien te telen. De meerwaarde van Rudis heeft zich bij ons dus wel bewezen. Hopelijk kan de combinatie met Serenade nog iets extra’s bieden”, zo blikt Miel alvast vooruit. Hoewel hij naar eigen zeggen niet zo’n ‘proefboer’ is, wilde hij - op verzoek van Agrifirm - nu wel meedoen. „Het is een tamelijk eenvoudige en laagdrempelige praktijkproef. Dat kunnen we als bedrijf nog wel redelijk makkelijk inpassen. Bovendien zullen we toch kennis op moeten doen over biologische middelen. Dit is een makkelijke gelegenheid daarvoor.”



Miel (links) en Jeroen Maerman

## ‘POSITIEVE ERVARINGEN IN POOTGOED, NU TESTEN IN UIEN’

Maatschap Van Schendel in Marknesse heeft voorafgaand aan het zaaien een combinatie van Rudis en Serenade (en ook Rudis solo) gespoten tegen Fusarium. „Agrifirm vroeg ons of we mee wilden doen aan deze praktijkproef”, zegt Aad van Schendel, „Dat doen we graag, te meer we al wat ervaring hebben met Serenade in pootgoed. We zien dat het een positief effect heeft op de schilkwiteit, dus in die teelt gaan we zeker mee door. Tegelijkertijd maakt het ons ook wel nieuwsgierig wat het middel tegen Fusarium in uien kan doen.”



Aad van Schendel

## XENTARI: DE NATUURLIJKE RUPSENBESTRIJDER IN KOOL

- Middel op basis van *Bacillus thuringiensis*; bevat enkel de zeer actieve aizawai-stam
- Zeer sterke werking tegen vele soorten rupsen (o.a. gamma-uil, koolmot en koolwitje)
- Heeft geen residu of MRL en is veilig voor alle nuttige insecten, mens en milieu
- Uitstekende afwisselpartner voor chemische rupsenmiddelen.



Rups van de koolmot



Rupsen van het koolwitje



# RUIM AANDACHT VOOR UIEN EN WORTELEN OP PROEVENPLATFORM LELYSTAD

Bayer heeft dit jaar opnieuw een Akkerbouw Platform aangelegd bij WUR (PPO) in Lelystad. Op het platform zijn alle belangrijke akkerbouwgewassen vertegenwoordigd, waaronder uien en peen. Crop Advisor Stefan van Heist vertelt welke proeven er in deze twee gewassen worden uitgevoerd.



„We hebben de afgelopen weken behoorlijk ons best moeten doen om de uien een beetje netjes boven te krijgen”, zegt Stefan van Heist terwijl hij door de uienproeven loopt. Er is beregend en geschoffeld om de harde korst enigszins te breken. Maar dan nog hebben de uien het niet makkelijk gehad, zo is duidelijk te zien. Niettemin lijken de plantjes nu (*begin juni, red.*) redelijk compleet boven te komen. „Nu is het zaak om ze met dit schrale weer aan de groei te krijgen. Ik denk

Stefan van Heist is Crop Advisor Vollegrondsgroenten en uien bij Bayer.

dat we de beregeningshaspel binnenkort wel weer nodig hebben”, zo blikt hij alvast vooruit.

## Proeven

In de uien zijn een tweetal proeven aangelegd. De eerste is een fungicidenproef, waarbij de focus vooral gericht is op de bestrijding van bladvlekkenziekte en

Stemphylium. Van Heist licht toe: „Volgend jaar introduceren we een nieuw fungicide in uien. Deze zou - wat ons betreft - de opvolger moeten worden van Luna Experience. Uit eerdere proeffaren weten we inmiddels dat dit nieuwe middel een zeer goede werking heeft tegen bladvlekken en Stemphylium - en daarop ook zeker zo goed scoort als Luna Experience. In deze proeven willen we dat graag nog een keer bevestigen en aan onze bezoekers laten zien.”

De tweede proef in uien is vooral bedoeld om het effect van Rudis en Serenade (en een combi van beide) tegen Fusarium te testen. „Dit doen we dit jaar op meerdere proeflocaties en ook nog eens bij een tiental Flevolandse akkerbouwers op praktijkschaal (*zie ook pagina 5*). Doel is om een zo breed mogelijk beeld krijgen van deze middelen - en vooral om te kijken welk extra voordeel we uit de combinatie van Rudis en Serenade kunnen halen.” Voor de proef op het platform zijn acht verschillende uienrassen ingezaaid, zodat ook (eventuele) verschillen in tolerantie voor Fusarium tot uiting kunnen komen.

Op het wortelproefveld (rassen: Nerac, Caribou en Catania) is vlak voor het zaaien Serenade (tegen Pythium) en Verango (tegen aaltjes) toegepast. Gedurende het seizoen worden er diverse schema's met o.a. Rudis, Serenade en de opvolger van Luna Experience toegepast. „Doel is vooral om de mogelijkheden van Serenade binnen chemische schema's te onderzoeken, maar ook om de toegepaste schema's met elkaar te bespreken. Natuurlijk willen op het platform onze eigen middelen laten zien, maar nóg belangrijker is de discussie met teeltadviseurs en -specialisten. Uiteindelijk moeten we toe naar schema's die duurzaam, praktisch én ook houdbaar zijn. Voor dié discussies is het platform de perfecte plek”, zo besluit Van Heist.

## ZIEKTE-INDICATOR ALTERNARIA EN MEELDAUW IN WORTELEN

Op de site [agro.bayer.nl](https://agro.bayer.nl) zijn diverse handige tools te vinden. Eén daarvan is de ziekte-indicator. Deze geeft met kleuren (0-100 schaal) op de kaart van Nederland het risico op infecties weer. Dit risico wordt bepaald aan de hand van weersgegevens.

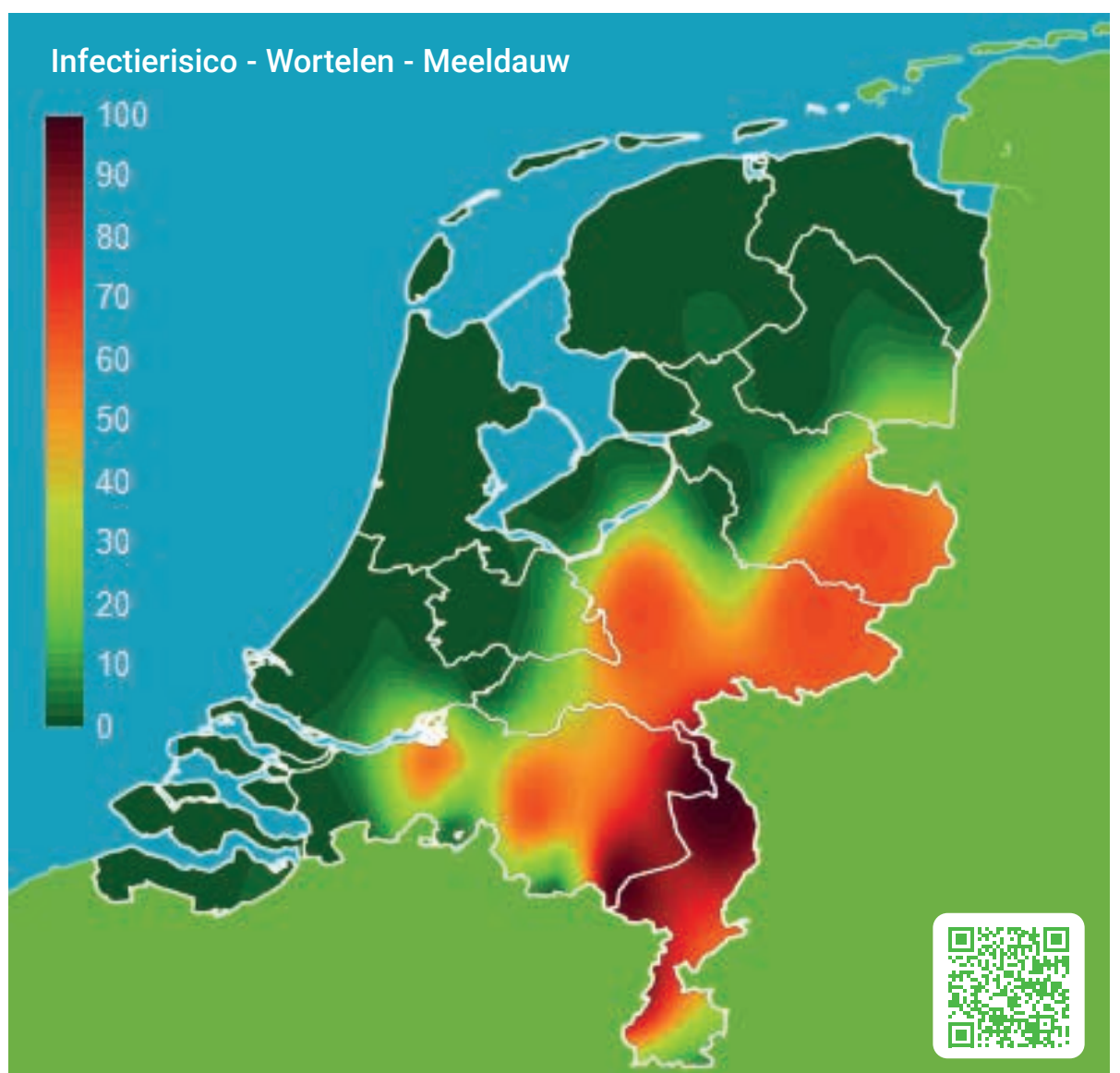
De ziekte-indicator is beschikbaar voor de belangrijkste schimmelziekten in aardappelen, gerst, knolselderij, suikerbieten, tarwe, uien, wortel, gladiolen, lelies, tulpen, aardbeien, asperge, kool, prei en sla.



Alternaria in wortel



Meeldauw in wortel



Check de tool via bovenstaande QR-code.



# 'WE HEBBEN VERSCHILLENDE KWALITEITEN EN VULLEN ELKAAR GOED AAN'

„Voor wat betreft de teelt en mechanisatie hebben we de zaken goed op orde. De komende jaren richten we ons daarom vooral op verdere kwaliteitsverbetering en onderzoeken we de mogelijkheden om meerwaarde aan prei te geven.” Ronald Swinkels (26) uit Meterik (Lb.) schetst in een paar zinnen hoe het familiebedrijf Groentekwekerij Swinkels VOF ervoor staat en waar de focus voor de toekomst ligt. Ronald zit sinds 2016 in het bedrijf, samen met zijn ouders Hans en Yvonne. Maar ook zus Daphne (21) wil over een paar jaar graag het bedrijf in. „We kunnen goed met elkaar overweg en hebben allemaal verschillende kwaliteiten. Wat dat betreft vullen we elkaar dus goed aan”, vindt het tweetal.



## Wanneer wisten jullie dat je in het bedrijf van jullie ouders wilden stappen

**Ronald:** „Eigenlijk al van jongs af aan. Ik ging altijd al mee naar het land. Eerst met de traptrekker en al heel gauw met een echte trekker. En als ik dan een keer binnen was, dan speelde ik Farming Simulator op de computer. De interesse in de landbouw en in het bedrijf is er dus altijd geweest. Wanneer me gevraagd werd wat ik wilde worden, was mijn antwoord altijd: boer.”

**Daphne:** „Hoewel ik altijd wel mee heb gewerkt op het bedrijf, wilde ik aanvankelijk schoonheidsspecialiste worden. Maar ik kwam er al gauw achter dat dat dit niks voor me was. Daarna heb ik nog een snuffelstage gedaan op een sportschool, maar dat vond ik echt verschrikkelijk! Op het einde van het VMBO kwam de omslag en heb voor een agrarische opleiding gekozen. Over twee jaar hoop ik af te studeren op de HAS in Den Bosch, waarna ik ook in het bedrijf wil stappen.”

## Wat is er veranderd sinds je in het bedrijf zit?

**Ronald:** „Nou, best veel! Zo hebben we de afgelopen jaren een flinke automatiseringsslag gemaakt binnen onze mechanisatie. Dat begon met een weegstrooier - waaraan mijn vader trouwens wel even moest wennen, omdat je dan niet meer even handmatig bij kunt sturen. Daarna is het vlot gegaan en hebben we onder meer geïnvesteerd in een veldspuit met 99 procent driftreductie en dopschakeling op 25 centimeter, een camera-gestuurde schoffelmachine, een automatische beregeningshaspel en een automatische preirooier. Ook hebben we ons bouwplan wat verbreed met onder andere bloemkool en suikerbieten. Suikerbieten is een goede voorvrucht voor prei, dus die teelt past ons goed. Bloemkool geeft wat extra spreiding in arbeid en is financieel een redelijk stabiele teelt. Daarnaast telen we ook nog wat spitskool, rabarber en wat graan. Zo hoeft de omzet niet helemaal uit de prei te komen. Verder zijn we volop aan het experimenteren met groenbemesters, zoals tagetes, bladrammenas, Japanse haver en diverse mengsels. Allemaal hebben ze hun voor- en nadelen, dus op dat vlak zijn we nog wel even aan het puzzelen.”

Ronald Swinkels (links) runt samen met zijn ouders een vollegrondsgroentebedrijf in Meterik (Lb.). Zijn zus Daphne (rechts) wil na het afronding van de HAS ook graag het bedrijf in. Dit jaar telen de Swinkels' ca. 90 ha prei, 17 ha bloemkool, 4 ha spitskool en 3 ha rabarber. Daarnaast verbouwen ze ca. 30 ha aan akkerbouwgewassen, waaronder suikerbieten, maïs en graan. Groentekwekerij Swinkels heeft één vaste medewerker in dienst en 8 tot 23 seizoensmedewerkers.

## Zijn er de afgelopen jaren ook zaken geweest die tegenvielen?

**Ronald:** „Omgaan met personeel was in het begin wel een dingetje... We hebben nu een mooie groep met Poolse medewerkers waarmee we prima contact hebben. Maar toen ik net in het bedrijf zat was het soms lastig om als jonge vent te vertellen wat er gedaan moet worden. Sommige medewerkers waren dit niet gewend en luisterden vooral naar mijn vader. Maar gaandeweg de jaren heeft zich dit vanzelf opgelost.”

**Daphne:** „Bij mij was het denk ik nog wat lastiger... misschien ook wel omdat een vrouw ben. Gelukkig hebben mijn ouders al vroeg duidelijk gemaakt dat ook ik meebeslis in het bedrijf. Sindsdien gaat het een stuk gemakkelijker.”

## Waar willen jullie de komende jaren naar toe met het bedrijf?

**Ronald:** „Voor wat betreft de teelt en de mechanisatie hebben we de zaken redelijk goed op orde. Daarom kijken we nu vooral naar de kwaliteit van ons product: valt daar nog iets te winnen? Verder hebben we plannen om de verwerkingslijn voor prei uit te breiden en te moderniseren. Daarvoor hebben we een paar jaar geleden al enkele spanten bijgebouwd aan de schuur.”

**Daphne:** „Ook kijken we naar mogelijkheden om meerwaarde aan de prei te geven, bijvoorbeeld door zelf een deel in verspakketten te verwerken of met nieuwe verpakkingsvormen te gaan werken. Heel concreet is dit allemaal nog niet, maar het zou wel een richting kunnen zijn om ook iets naast de bulkproductie voor de snijderij te hebben.”

## Wat zien jullie als grootste uitdagingen voor de toekomst?

**Ronald:** „Dan denk ik als eerste aan de bestrijding van insecten. De laatste jaren zijn er veel belangrijke middelen weggefallen en de komende jaren volgen er nog meer. Daar maak ik me wel wat zorgen over, want zonder chemie wordt het heel erg lastig om trips, maar ook mineer- en uienvlieg onder controle te houden. Om ervaring op te doen met alternatieve beheersingsmethoden tegen trips, zetten we dit jaar voor het eerst op praktijkschaal Orius-roofwantsen uit in bloemstroken naast de prei. Dit systeem hebben we al twee jaar getest, waarbij het vorig jaar heel goed ging, maar het jaar ervoor bijna geen effect had. Het kan dus ondersteuning bieden bij de insectenbestrijding, maar zekerheid – zoals bij chemie - biedt het niet. Ook werken we met groene middelen, zoals bijvoorbeeld Flipper. De resultaten daarmee zijn goed, mits je de ideale spuitomstandigheden ervoor pakt. En daar zit meteen ook de bottleneck: tussen 4 en 5 uur 's morgens is het vaak goed weer om te spuiten, maar in dat uur kunnen wij geen 90 hectare prei spuiten... Wat ik maar zeggen wil: we willen best vergroenen in gewasbescherming, maar chemie kunnen we gewoon nog niet missen.”

**Daphne:** „Ik zie de uitdaging vooral in het behoud van goed personeel. Zoals gezegd hebben we nu een mooie club mensen, maar wie zegt dat die over twee, drie jaar nog steeds bij ons willen werken? Daarom is het belangrijk om de huisvesting optimaal voor elkaar te hebben en persoonlijke aandacht te hebben voor de mensen. Tijdens feestdagen zorgen we daarom altijd voor een verrassing of presentje; dat wordt eigenlijk altijd wel gewaardeerd.”

## Wat vinden jullie het mooiste aan het vak?

**Ronald:** „Dat is de afwisseling en de vrijheid. Hoe langer ik in het bedrijf zit, hoe meer ik dat ben gaan waarderen. Verder geniet ik van een mooi product en dat wij dat gemaakt hebben!”

**Daphne:** „Voor mij is het de samenwerking binnen de familie, waarbij iedereen verschillende kwaliteiten heeft die elkaar ook nog eens mooi aanvullen. Verder is vrijwel elke dag anders; ook dat spreekt me erg aan.”

## Tot slot: welk advies zouden jullie startende groentetelers mee willen geven?

**Ronald:** „Pak de auto en kijk om je heen! Probeer bij een studieclub te gaan en vooral: stel jezelf open, want daardoor blijf je leren. Dit zeg ik ook altijd tegen de jongens en meiden die hier stage komen lopen: trekker rijden is mooi, maar er is méér dan dat.”

**Daphne:** „Een advies geven vind ik lastig.... Maar ik zou wel graag het werk van mijn moeder even willen aanhalen. Zij is het financiële hoofd van ons bedrijf en weet precies hoe we ervoor staan. Hoewel ze vast wel eens vraagtekens heeft gezet bij bepaalde investeringen, geeft ze ons altijd de vrijheid om te ondernemen. Dat is belangrijk om een goede start te kunnen maken.”

In de rubriek **Jong & Ondernemend** laten we jonge ondernemers in de land- en tuinbouw aan het woord. Hoe runnen zij hun bedrijf? Welke kansen en bedreigingen zien ze binnen hun vakgebied? En vooral: hoe zien zij de toekomst tegemoet? In deze aflevering: Ronald (26) en Daphne (21) Swinkels uit Meterik (Lb.).





„Met slimme combinaties van rassenveredeling en gewasbeschermingsmiddelen kunnen we de weerstand tegen ziekten en plagen in uien sterker maken."

Lennert van Arentthals, adviseur vollegrondsgroenten en uien bij Seminis.



„Jaar op jaar vallen er middelen weg en daar krijgen we geen goede vervanger meer voor terug. Dat gaat absoluut een keer fout; daar kun je op wachten."

Jan Herbert, spruitenteler in Zeewolde (FL.) en Cok van der Maarl, adviseur bij Agrifirm.



„Ik ben altijd benieuwd naar nieuwe ontwikkelingen. Dus toen Agrifirm ons vroeg om Serenade toe te passen tegen Fusarium in de uien, hebben we meteen toegezegd."

Rick Meijer, akkerbouwer in Dronten (FL.).



„Pak de auto en kijk om je heen! Probeer bij een studieclub te gaan en vooral: stel jezelf open, want daardoor blijf je leren."

Ronald en Daphne Swinkels, vollegrondsgroentetelers in Meterik (Lb.)

## COLOFON

- Concept en realisatie:**
- Bayer CropScience SA-NV
- Vormgeving en opmaak:**
- StudioCR
- Fotografie:**
- Bayer CropScience SA-NV
- Drukwerk:**
- HH Global

**Dit is een uitgave van:**  
**Bayer CropScience SA-NV**  
**Siriusdreef 36**  
**PO Box 88**  
**NL-2132 WT Hoofddorp**  
**www.agro.bayer.nl**

Onze gebruiksaanwijzingen, zowel mondeling als schriftelijk verstrekt, berusten op uitgebreide proefnemingen. Wij adviseren naar beste weten volgens kennis van zaken van dit ogenblik, echter zonder daarvoor aansprakelijkheid op ons te nemen, omdat opslag/bewaring en toepassing zich aan onze controle onttrekken. Beschrijvingen van een product, resp. gegevens over de eigenschappen daarvan betreffen niet, dat verantwoordelijkheid wordt gedragen bij eventuele schade. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik eerst het etiket en de productinformatie.

Bayer CropScience aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid over gepubliceerde uitspraken en/of meningen. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd of openbaar worden gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Bayer Crop Science SA-NV.



## TERUG IN DE TIJD

Wognum, april 1941: 'In het West Friese Wognum wassen groentetelers hun prei uit in stromend oppervlaktewater. Later worden ze nog eens met schoon leidingwater nagewassen. Daarna worden ze in kistjes verpakt en naar de veiling gebracht.'

Foto: Nationaal Archief/Collectie Spaarnestad/ANP/Polygoon/fotograaf onbekend

## PUZZEL MEE EN WIN EEN DINER VOOR TWEE!

Houdt u van lekker eten en drinken in een goed restaurant? Los dan deze woordzoeker op! Uit de goede inzendingen worden drie winnaars getrokken. Zij krijgen elk een dinerbon ter waarde van €150.

De woorden hieronder zijn horizontaal, verticaal en diagonaal in alle richtingen in de puzzel verstopt. Ze kunnen elkaar overlappen. Zoek ze op en streep ze af. De overgebleven letters vormen achter elkaar gelezen de oplossing.

### BON

Naam: .....

Adres: .....

Postcode/ Plaats: .....

E-mail adres of telefoonnummer: .....

Bedrijf + aantal ha. groenten: .....

De oplossing van de woordzoeker is: .....

.....

.....

Stuur de ingevulde bon uit deze krant in een ongefrankeerde envelop naar:

**Bayer CropScience SA-NV**  
**T.a.v.: VOLLEGRONDSGROENTEN KOERIER**  
**Antwoordnummer 55074 - 3640 WB Mijdrecht**

#### Actievoorzwaarden:

Deze prijsvraag loopt van 1 juli t/m 15 augustus 2023. Uit de goede inzendingen worden drie prijswinnaars getrokken. Deze prijswinnaars krijgen tussen 15 en 31 augustus bericht. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

|        |             |          |
|--------|-------------|----------|
| BOER   | NIEUW       | TRIPS    |
| BONEN  | OPSTEKER    | TROEF    |
| BREED  | PREVENTIEF  | UNIEK    |
| ERWTEN | RUDIS       | VIRUS    |
| GEWAS  | SNELWERKEND | VLIEG    |
| INSECT | SYSTEMISCH  | WEERBAAR |
| LANG   | TEELT       | WITTE    |
| LUIS   | TELER       | ZIEKTE   |
|        | TRACTOR     |          |

|   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| B | E | S | C | H | E | R | B | V | M | T | P | L | A |
| N | T | G | U | I | S | V | L | O | D | E | E | N | R |
| T | L | E | E | T | T | I | W | E | N | L | N | S | E |
| R | J | A | R | W | E | R | D | D | E | E | R | B | K |
| L | E | O | A | G | A | U | U | U | K | R | N | N | E |
| E | E | O | A | O | T | S | N | T | R | O | E | E | T |
| F | T | N | B | H | C | S | I | M | E | T | S | Y | S |
| T | E | K | R | T | N | I | E | U | W | C | G | E | P |
| N | V | A | E | R | L | S | K | R | L | A | N | G | O |
| E | M | F | E | I | T | N | E | V | E | R | P | E | E |
| L | D | A | W | P | Z | U | W | M | N | T | E | T | I |
| N | T | C | E | S | N | I | F | I | S | N | I | T | O |

©www.puzzelpro.nl

|  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|
|  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |